

رحمت‌اله صادقیان

حسابرسان در برابر چالش‌های نو

ماده واحده‌ی قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی در سال ۱۳۷۲ تصویب شد و از سال ۱۳۸۰ جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران شروع به کار کرد. از آن زمان به‌طور پیوسته شاهد تدوین و تصویب مجموعه قوانین و مقرراتی مانند آیین‌نامه راهکارهای افزایش ضمانت اجرایی و تقویت حسابرسی، قانون ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد، قانون مبارزه با پول‌شویی و آیین‌نامه‌های مرتبط با آن، مجموعه دستورالعمل‌های تدوین و تصویب شده در مورد استفاده از سازوکارهای کنترل داخلی و حسابرسی داخلی، و مجموعه مقررات ناظر بر شفافیت مالی در نظام بانکی و در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار بوده‌ایم. همه‌ی این مقررات و الزامات قانونی وظایف و مسئولیت‌های جدیدی برای حسابداران رسمی برمی‌شمارد.

به‌موازات آن محیط کلان اقتصادی وظایف و نیز چالش‌های جدیدی برای حرفه‌ی حسابداری مستقل پدید آورده است. به‌طور مشخص، طی یک سال گذشته و در پی نقض برجام توسط آمریکا و اعلان تحریم‌های یک‌جانبه، اقتصاد ایران با شرایط جدیدی مواجه شده است. در این شرایط، چندنرخ شدن ارز اجتناب‌ناپذیر شد و به سبب آن تخصیص منابع، اعم از منابع کمیاب ارزی و نیز کالاهایی که بهای آن به سبب نوسانات ارزی می‌تواند دچار اختلال شود، از طریق مکانیسم‌های غیربازاری به‌ناگزیر در دستور کار سیاست‌گذاران و مدیران قرار گرفت.

می‌دانیم که وجود نرخ‌های برابری مختلف برای یک ارز واحد، زمینه‌های احتمال خطر تخلف، سوءاستفاده، تقلب و نیز عدم شفافیت در گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد. از جمله می‌دانیم که تفاوت بین نرخ‌های برابری یک ارز با هدف تخصیص به مصارف گوناگون، زمینه‌ساز ایجاد انگیزه برای قاچاق کالا و یا ارائه‌ی صورت‌های نادرست از مقادیر واقعی صادرات، واردات، فروش، انبار و جز آن می‌شود. حتی در مواردی واردکننده می‌تواند ضمن تبانی با فروشنده و عرضه‌کننده خارجی، با اخذ صورت‌حساب صوری، مازاد ارز حاصل را به کشور برنگرداند و یا در صورت برگرداندن با نرخ بالاتر در بازار آزاد به فروش رساند. معضل دیگری که در چنین شرایطی می‌تواند شکل بگیرد و در ماه‌های اخیر مورد تأکید مقامات نظارتی نیز بوده وارد کردن کالا با انواع نرخ‌های ترجیحی ارز اما فروش آن با احتساب بهای ارز در بازار آزاد است. همچنین وقتی رانت هنگفت ناشی از تفاوت نرخ‌های ارز تخصیصی وجود دارد، می‌توان انتظار داشت برخی بنگاه‌ها به جای تلاش برای ارزش‌افزایی از طریق تولید در جهت کسب سود غیرعملیاتی از محل رانت حاصل از تفاوت نرخ ارز حرکت کنند.

در مجموع، در چنین شرایطی شاهد نوعی رفتار خودسرانه و سوداگرانه در میان برخی عرضه‌کنندگان کالاها در تعیین نرخ فروش می‌شویم. به همین دلیل، سازمان‌های نظارتی با وظایف بسیار سنگین‌تری مواجه می‌شوند. اما پیشاپیش آگاهییم که علاوه بر برخی ضعف‌ها و ناکارآمدی‌ها، علی‌الاصول نظارت‌های بوروکراتیک از این دست در درازمدت نمی‌تواند چندان مورد اتکا و مثمر ثمر باشد.

پس، در شرایط چندگانه بودن نرخ برابری ارز، زمینه برای سوءاستفاده، فساد، رانت‌جویی، فعالیت‌های سوداگرانه، نادیده‌گرفتن مقررات ارزی و به تبع آن ارائه‌ی گزارشگری مالی متقلبانه افزایش می‌یابد. در این میان، حسابرسان نیز با چالش‌های جدیدی مواجه می‌شوند و باید موارد سوءاستفاده، تقلب، تخلف و عدم رعایت قوانین و مقررات نهادهای قانونی و نظارتی را در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی بیان کنند. این وظیفه مبتنی بر هدف ما برای ارتقا و تقویت جایگاه نظارتی حرفه‌ی حسابداری و حسابرسی در ایران است. با این هدف، ما باید باتوجه به الزامات قانونی یاری حسابرسان به نهادهای نظارتی را تقویت کنیم. نکته‌ی دیگر هم مسئولیت اجتماعی است که بر دوش حسابرسان قرار دارد. می‌دانیم که به لحاظ شاخص‌هایی مانند شفافیت و فساد متأسفانه اکنون در وضعیت مطلوبی قرار نداریم. طبیعتاً این حوزه‌ای است که حسابداران و حسابرسان، علاوه بر تکالیف قانونی، بنا به مسئولیت اجتماعی‌شان در بهبود آن می‌توانند و باید نقش کلیدی ایفا کنند.

این موارد نشانه‌های آشکاری است که بر جایگاه حرفه‌ی حسابرسی و اعتباربخشی مالی در مواجهه با چالش‌های جدید اقتصادی است. طبیعتاً در شرایط بروز دشواری‌های اقتصادی، میزان انتظارات اجتماعی از آنان به‌شدت افزایش می‌یابد. در شرایط افزایش انتظارات جامعه از مقامات ناظر و نیز حسابداران رسمی آنان با چالش‌های جدیدی مواجه می‌شوند و در برابر این چالش‌ها ناگزیر باید کوشش‌هایشان در امر نظارت مالی را دوچندان کنند. ■